

Aleg. 26

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej
w Tarnowie za rok 1905/6.

Wysoki Sejmie!

Zeszłoroczne sprawozdanie Wydziału krajowego o kraj. szkole ogrodniczej w Tarnowie przyjął Wysoki Sejm do wiadomości na posiedzeniu w dniu 18. listopada 1905 r.

W sprawozdaniu tem wspomnieliśmy, że usiłowania Wydziału krajowego, aby powiększyć obszar ogrodu szkolnego przynajmniej do dziesięciu morgów, spotkały się z życzliwym poparciem Reprezentacji miasta Tarnowa, która jest właścicielem sąsiednich gruntów; chodziło tylko jeszcze o uzyskanie korzystniejszych warunków, przede wszystkim co do okresu trwania dzierżawy. Pierwotnie Rada miejska uchwałą swoją z dnia 20. lipca 1905 r. zgodziła się na odstąpienie potrzebnych dla szkoły gruntów w dzierżawę 25-cio letnią, gdy jednak przedstawiliśmy, że ten okres czasu byłby za krótkim, aby był i rozwój szkoły w obecnej siedzibie zabezpieczyć, odpowiednio urządzić ogród i poczynić znaczniejsze wkłady w melioracje gruntów, wówczas Rada miejska uchwałą z dnia 26. października 1905 r. L. 13.728 przedłużyła okres trwania dzierżawy do lat pięćdziesięciu. Nadto zaś upoważniła Magistrat do przeprowadzenia z Wydziałem krajowym rokowań w sprawie odebrania realności zwanej Spiegłówka, na której mieszczą się obecnie budynki szkolne, za umówioną cenę szacunkową budynków, przyczem w takim razie kontrakt dzierżawy ogrodu 10-cio morgowego mógłby być przedłużonym na czas istnienia szkoły ogrodniczej.

Niemniej i inne warunki dzierżawy ogrodu były dla funduszu krajowego korzystne, gdyż miasto zastrzegło sobie tylko czynsz dzierżawny w kwocie 100 K. rocznie i przełożenie drogi miejskiej wiodącej do strzelnicy wojskowej z jednej strony ogrodu na drugą kosztem funduszu krajowego. Warunki te Wydział krajowy przyjął, poczem w dniu 11. kwietnia b. r. nastąpiło komisyjne oddanie całej wytyczonej parceli w fizyczne posiadanie Zakładu.

Mając do dyspozycji kredyt 10.000 K, przyznany już przez Wys. Sejm w budżetach na rok 1905 i 1906 na koszty urządzenia powiększonego ogrodu szkolnego, postanowił Wydział krajowy przystąpić bezzwłocznie do wykonania najpilniejszych robót, które jeszcze w ciągu tego roku mogły być wykonane. W pierwszym rzędzie poleciliśmy expozyturze krajowego Biura melioracyjnego w Tarnowie zdrenować całą przestrzeń dołączonego ogrodu. Roboty te wykonane zostały w ciągu lata kosztem 2,589 K 64 gr.

Dyrekcya szkoły otrzymała polecenie otoczyć całą nowo nabytą parcelę siatką drucianą, zaś dawny ogród szkolny o obszarze 3 morgowym parkanem

wysokim na 2,5 metra. Parkan został już postawiony, przy zakupie materiału potrzebnego na siatkę Dyrekcya napotkała na trudności skutkiem podrożenia wyrobów żelaznych, skutkiem czego prawdopodobnie w granicach preliminowanych na ten cel, mianowicie 3.000 koron, siatka druciana na całej długości nie da się postawić. W jesieni przystąpiła Dyrekcya do wykonania regulówki i obisiania go jarzynami celem odchwasczenia gruntu. Pozostałe roboty zostaną wykonane w ciągu roku 1907.

Tym sposobem kraj szkoła ogrodnicza w Tarnowie posiadac będzie już dostateczny ogród, potrzebny do jej dalszego rozwoju. Uczniowie tamtejszej szkoły znajdują na tej przestrzeni sposobność nabycia tych wszystkich praktycznych wiadomości, jakie są potrzebne ogrodnikom mającym kiedyś prowadzić wiejskie ogrody. Szkoła zaś przy nauce teoretycznej znajdzie w obecnym ogrodzie dostateczny obiekt demonstracyjny dla najważniejszych działów ogrodnictwa i pokrewnych mu kultur. Posiadać bowiem będzie: sad owocowy wysokopienny i półpienny o obszarze 3 morgów, szkółkę drzewek owocowych przeszło 3 morgowa, drzewa i krzewy ozdobne, hodowlę nasion, chmielnik i kulturę wikliny. Ale nie tylko główny cel osiągnięty zostanie przez powiększenie ogrodu szkolnego, jakim jest odpowiednie wyposażenie tego rodzaju szkoły fachowej, gdzie praktyczne zajęcia stanowią podstawę do nabycia potrzebnych wiadomości, ale zarazem dziesięciomorgowy ogród z czasem niewątpliwie przynosić będzie funduszu krajowemu dość znaczne przychody. Jeżeli dzisiejszy trzy morgowy ogród wykazuje roczny dochód od 2—2.500 koron, powiększony trzykrotnie powinien w niedługim czasie przynajmniej w tym samym stosunku podnieść na przyszłość roczne dochody. Nie małym wreszcie będzie pożytkiem dla sadownictwa krajowego, jeżeli wyborowe i znane już w kraju drzewka ze szkółek tarnowskich rozchodzić się odtąd będą w znacznie większej ilości, dzisiaj bowiem ani w części nie mogła zaspokoić roczna produkcya drzewek z szkoły tarnowskiej wielkiego popytu.

Pozostają przecież jeszcze braki, które w przyszłości usunąćby należało jeżeli ta krajowa szkoła i ogród z nią połączony mają być pod każdym względem wzorowo urządzone. Wspominamy o nich na tem miejscu w przewidywaniu, że zajdzie potrzeba usunięcia ich w przyszłości, w chwili odpowiedniej, do tego, skoro i projekta będą już należycie przygotowane i fundusze krajowe będą w możności podołania tym nowym wydatkom na krajową szkołę tarnowską.

Potrzeby, o których wspominamy, są: przeniesienie budynków szkolnych budowa szklarni i zapatrzenie ogrodu we wodę.

Budynki szkolne, stojące obecnie na tak zwanej Spieglówce, znajdują się w pewnym oddaleniu od ogrodu szkolnego. Odległość ta nie jest wprawdzie zbyt wielką, pomimo to jest ona niemałym utrudnieniem w należytem funkcjonowaniu Zakładu, przeszkodą w podziale godzin nauk szkolnych i zajęć praktycznych, usuwa czasowo uczniów z pod kontroli i nadzoru, a ogród szkolny pozostawia częstokroć bez dostatecznej opieki. Dopokąd szkoła tarnowska posiadała ogród zaledwie trzy morgowy, a koło budynków szkolnych parcelę wynoszącą około $\frac{3}{4}$ morga, anormalny ten stosunek, wynikający z położenia Zakładu, nie występował tak rażąco, jak dzisiaj, wytłómaczyć to można było koniecznością, w jakiej znalazła się szkoła, otrzymawszy na pomieszczenie parcelę w części zabudowanej. Dzisiaj jednakże, gdy ogród powiększony do 10 morgów przedstawia już pewną całość gospodarczą, a skrawek gruntu na Spieglówce jako dodatek do ogrodu nie posiada już żadnej wartości, pomieszczenie szkoły ogrodniczej nie w obrębie ogrodu ale w pewnym oddaleniu od niego uważać należy za wadę organiczną szkoły, którą należałoby usunąć, skoro tylko nadarzy się ku temu sposobność, bez zbytecznego obarczenia budżetu szkoły.

Wspomnieliśmy już poprzednio, że Rada miasta Tarnowa w uchwale swej z dnia 26. października oświadczyła gotowość nabycia budynków szkolnych za umówioną cenę kupna, przedłużając nawet w tym wypadku okres dzierżawy ogrodu szkolnego na czas istnienia szkoły i co więcej w uchwale swej z dnia 22. lutego b. r. L. 1.532 po oszacowaniu budynków ofiarowała za nie kwotę 50.000 K. Cena ta wydaje się Wydziałowi krajowemu zbyt niską, nie w stosunku do wyłożonych kosztów, ale w stosunku do wartości gruntu i do wartości budynków

przy dzisiejszych cenach materiału i robocizny. Wydział krajowy jednakże spodziewa się, że Reprezentacya iniejska w uwzględnieniu pożytku, jaki przynieść może budynek tych rozmiarów i w tem położeniu na parceli o dwóch frontach, odpowiednio podniesie ofiarowaną cenę. W takim razie mogłoby przyjść do porozumienia względem sprzedaży realności szkolnej, w miejsce której wybudowany byłby nowy dom szkolny wśród ogrodu. Projekt ten byłby łatwiejszym do urzeczywistnienia, jeśliby rząd do wybudowania nowego gmachu szkolnego przyczynił się znaczniejszą subwencją.

Postawienie nowych budynków dla pomieszczenia kraj. szkoły ogrodniczej miałyby i tę dobrą stronę, że dałyby się przytem uwzględnić potrzeby i dogodności, jakie posiadać powinna szkoła i internat, w wyższej mierze, aniżeli te, jakie w obecnych zabudowaniach posiadają. Sprawa ta w ciągu następnego roku dojrzeje do decyzji w jednym lub drugim kierunku. Jeśliby projekt nowej budowy miał być przedłożonym Wys. Sejmowi do uchwały, natenczas nastanie odpowiednia chwila do zastanowienia się nad tem, czy przy szkole tarnowskiej nie było wskazanem urządzić kurs dla ogrodników, którzyby nabywali potrzebny zasób wiadomości ogrodniczych wyłącznie zapomocą zajęć praktycznych w ogrodzie. Dziesięciomorgowy ogród nie będzie mógł być obrobiony rękoma 25-ciu uczniów szkolnych, w przyszłości zajdzie potrzeba donajmywania sił roboczych. Wobec drożyzny robotnika dziennego a często i niewprawności jego do zajęć ogrodowych potrzebę tę z pożytkiem i korzyścią dałoby się zastąpić do chłopcami praktykantami, którzyby stale mieszkali w zakładzie i w zamian za utrzymywanie wykonywali wszystkie roboty dziennych robotników.

Gdyby projekt przeniesienia budynków szkolnych nie miał przyjść do skutku, wówczas okazałaby się potrzeba postawienia w ogrodzie budynku dla pomieszczenia dozorczy ogrodu, na skład narzędzi i materiałów.

W ogrodzie szkolnym z wiosną przyszłego roku wykopaną zostanie studnia. wydatek na ten cel przewidziany został w preliminowanych kosztach na urządzenie ogrodu, natomiast nie preliminowaliśmy dotąd nic na kosztą rozprowadzenia wody po ogrodzie, przypuszczamy zaś, że w przyszłości ogród, posiadający kilka morgów szkółek, nie będzie się mógł obejść bez tego urządzenia. Gdyby ta potrzeba okazała się konieczną, natenczas na podstawie szczegółowego planu i kosztorysu upraszać będziemy Wysoki Sejm o przyznanie stosownego kredytu.

Wreszcie szkoła ogrodnicza nie może się obyć bez odpowiednio urządzo-

nych szklarni. Dla potrzeb ogrodu i dla nauki samej są one w szkole niezbędne. Dotychczasowe szklarnie, jakie posiada szkoła przy budynkach zakładowych, grożą już zawaleniem, gdyż przy przeniesieniu szkoły ogrodniczej do Tarnowa w r. 1887 otrzymała je szkoła od gminy już w nienajlepszym stanie. W tym roku zmuszeni byliśmy na tymczasowe ich naprawienie wydać 800 K., w każdym razie o budowie nowych szklarni zawczasu pomyśleć należy, jakkowiek z drugiej strony byłoby wskazanem do tej budowy przystąpić dopiero z chwilą, skoro rostrzygnięty zostanie projekt przeniesienia budynków szkolnych

Szczegółowe wiadomości o szkole znajdują się w sprawozdaniu Dyrekcyi za rok 1905/06, które jako osobny alegat przy niniejszem sprawozdaniu dołączamy. Nie powtarzając szczegółów tam zawartych, nadmieniamy tylko, że krajowy ten zakład funkcjonował w ciągu ubiegłego roku szkolnego zupełnie normalnie, zachowanie się młodzieży szkolnej było poprawne, a wyniki z egzaminów okazały przygotowanie uczniów dostateczne. W tym roku ośmiu uczniów ukończyło trzyletni kurs nauki i zdało egzamin końcowy, mianowicie: czterech z postępem dobrym, a czterech z dostatecznym.

Dotychczas w budżecie szkolnym było wyznaczonych 25 miejsc wolnych funduszowych, obecnie preliminujemy na r. 1907 więcej o trzy miejsca, t. j. 28, gdyż szkoła taką ilość uczniów wygodnie pomieścić może, liczba kandydatów zgłaszających się do szkoły tarnowskiej jest zawsze większa, aniżeli liczba miejsc wolnych, wreszcie sam ogród znacznie powiększony, może dać zajęcie większej liczbie uczniów. W dochodach natomiast wstawiliśmy zwrot kosztów utrzymania od dwóch uczniów.

W preliminarzu szkoły na r. 1907 nie zasłyły większe zmiany, któreby wymagały szczegółowego wyjaśnienia, tylko w Rubr. I. poz. 5. wydatków zmuszeni

byliśmy podnieść dodatek na mieszkanie dla ochmistrza i instruktora o 200 K. Drożyzna pomieszczeń w Tarnowie i trudność pozyskania dla szkoły dobrego instruktora za dotychczasowem wynagrodzeniem usprawiedliwiają tę podwyżkę ryczałtu na mieszkanie.

W Rubr. V. poz. 22. wstaliśmy III. i ostatnią ratę w kwocie 10 000 K. na koszt urządzenia powiększonego ogrodu szkolnego, w myśl zezwolenia Wys. Sejmu z dnia 19 go października 1904. — C. k. Ministerstwo rolnictwa dotychczas nie zawiadomiło nas jeszcze, jak wysoką subwencją przyczyni się do kosztów powstałych skutkiem powiększenia ogrodu szkolnego.

Na podstawie powyższego sprawozdania Wydział krajowy wnosi:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie za rok 1905/6.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

St. Badeni, w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Tadeusz Pilat, w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie
za rok szkolny 1905/6.

1. Ogólne wiadomości o szkole.

Celem kraj. szkoły ogrodniczej w Tarnowie jest wykształcenie ogrodników, uzdolnionych do prowadzenia ogrodów wiejskich, do czego dąży szkoła nie tylko przez udzielanie wychowankom swoim zawodowej wiedzy, ale także przez uzupełnienie i ugruntowanie wykształcenia ogólnego, jakie ze szkoły ludowej przynoszą, jako też przez pielęgnowanie ich strony moralnej i religijnej.

Do szkoły może być przyjęty każdy kandydat, który: 1) wykaże, iż ukończył z dniem przyjęcia przynajmniej 15. rok życia, odbył z dobrym postępem obowiązkową naukę w szkole ludowej, jest fizycznie i umysłowo zdrow i nienagannyh obyczajów;

2) w terminie przez Dyrekcyę oznaczonym złoży egzamin wstępny, służący do ocenienia, czy kandydat wogóle jest dostatecznie rozwinięty, aby mógł korzystać z nauk w szkole tej udzielanych.

Kandydaci, którzy odbyli przynajmniej jednoroczną praktykę ogrodniczą a czynią zadość wyżej wymienionym warunkom, mają pierwszeństwo do przyjęcia.

Koszta utrzymania ucznia w zakładzie wynoszą 330 kor. rocznie, za co otrzymuje mieszkanie, pościel, wikt, światło, pranie i ubranie, oprócz bielizny i obuwia, w które każdy wstępujący do zakładu być powinien z domu dostatecznie zaopatrzone.

Synowie ubogich rodziców mogą być przyjęci na koszt funduszu krajowego.

Nauka trwa 3 lata, a rok szkolny rozpoczyna się z początkiem kwietnia każdego roku.

Przy końcu każdego półrocza szkolnego składają uczniowie egzamin ze wszystkich nauk udzielanych w tym czasie, jako też z nabytej wprawy w wykonywaniu czynności zawodowych.

O wyniku egzaminu zawiadomi kierownik szkoły listownie rodziców lub opiekunów uczni

Uczeń, który przy egzaminie rocznym nie otrzymał przynajmniej dostatecznego postępu z każdego przedmiotu nauki, nie może przejść na rok wyższy, Pozwolenie do powtarzania zaniechanego roku może udzielić Wydział krajowy na przedstawienie kierownika szkoły, jeżeli uczeń wytrwałą pracą i wzorowem zachowaniem się na to zasługuje.

Po ukończeniu całego trzechletniego kursu nauk zdaje każdy uczeń egzamin końcowy czyli główny z całości nauk zawodowych przed osobną komisją egzaminacyjną, a w razie pomyślnego wyniku tego egzaminu otrzymuje świadectwo „ukończenia nauk“. — Jeżeli zaś uczeń egzaminu tego z postępowaniem przynajmniej

dostatecznym nie złoży, otrzymuje świadectwo odbycia całego kursu ze stopniem niedostatecznym nabytej w szkole wiedzy. Innych świadectw szkoła nie wydaje.

2. Skład grona nauczycielskiego.

1) Kierownik zakładu i nauczyciel fachowy Wojciech Maciaszek uczył: sadownictwa, warzywnictwa, kwieciarstwa szklarniowego, uprawy chmielu, uprawy wikliny koszykarskiej i pszczelnictwa.

2) Katecheta ks. Józef Kaliciński udzielał nauki religii.

3) Nauczyciel fachowy Antoni Kurowski uczył: kwieciarstwa gruntowego, hodowli drzew i krzewów ozdobnych, botaniki ogrodniczej, ogólnych zasad ogrodnictwa i zoologii zastosowanej do ogólnych potrzeb ogrodnika.

4) Nauczyciel do nauk ogólnie kształcących Wiktor Tabeau uczył języka polskiego i niemieckiego, arytmetyki i geometrii, geografii i historii polskiej, fizyki i chemii w zastosowaniu do ogrodnictwa, rysunków, kaligrafii, miernictwa i niwelacji.

5) Instruktor Tomasz Skorupa dozorował uczeni w zakładzie i podczas zajęć praktycznych.

3. Nauki w szkole udzielane.

Nauka jest teoretyczna i praktyczna i obejmuje następujące przedmioty:

a) z nauk ogólnie kształcących i podstawowych:

1 religia, 2 język polski; 3 język niemiecki, 4 arytmetyka i geometria, 5 geografia i historia, 6 fizyka, 7 chemia, 8 botanika ogólna i szczegółowa, 9 rysunki, 10 praktyczne miernictwo i niwelacja, 11 zoologia, 12 kaligrafia;

b) z nauk zawodowych:

1 ogólne zasady ogrodnictwa, 2 warzywnictwo, 3 sadownictwo, 4 kwieciarstwo gruntowe i szklarniowe, 5 hodowla drzew i krzewów ozdobnych, 6 zasady zakładania i utrzymania ogrodów;

c) z nauk pomocniczych:

1 uprawa chmielu, 2 uprawa wikliny koszykarskiej, 3 pszczelnictwo.

Nauka teoretyczna odbywa się w izbach szkolnych i bywa popierana demonstracjami w szkole i ogrodzie. Nauka przedmiotów zawodowych i pomocniczych bywa zawsze demonstrowana w ogrodzie i stwierdzana licznymi przykładami tak podczas ćwiczeń praktycznych w ogrodach szkolnych, jako też i w ogrodach prywatnych, do których uczniowie od czasu do czasu odbywają wycieczki. Podręczników używają uczniowie tylko przy nauce przedmiotów ogólnie kształcących i podstawowych (z wyjątkiem fizyki, chemii i botaniki), nauk zawodowych i pomocniczych uczą się uczniowie z wykładu nauczyciela, który w sposób możliwie najzrozumialszy i treściwy nauki udziela, a przy powtarzaniach i demonstracjach według potrzeby uzupełnia i objaśnia.

W ogrodach szkolnych uczyli się uczniowie praktycznie przyrządzania kompostów, uprawy ziemi, rozmnażania, uprawy i przechowywania roślin warzywnych i produkcji nasion, dalej rozmnażania, uprawy i hodowli drzew i krzewów owocowych i ozdobnych, oraz prowadzenia drzew w formach karłowatych, uprawy gruntowych roślin kwiatowych, uprawy chmielu, wikliny koszykarskiej i pszczelnictwa, wreszcie rozmnażania i hodowli roślin szklarniowych, utrzymywania trawników, wysadzania kłębów i kwietników kobiercowych.

Nauka teoretyczna bywa udzielana w szkole przede wszystkim w okresie zimowym. W okresie letnim, w którym uczniowie przeważnie nauką praktyczną są zajęci, odbywa się nauka teoretyczna tylko z przedmiotów ogólnie kształcących i podstawowych, co szczegółowo poniżej jest uwidocznione:

A) W okresie letnim (od 1. kwietnia do 30. września) udzielano następujących przedmiotów :

Nauczyciel	Przedmiot nauki	Tygodniowo			Razem
		I.	II.	III.	
Katecheta ks. J. Kaliciński	Religia	1	1	1	3
Kierownik W. Maciaszek	Sprawozdania tygodniowe	1	1	1	1
Nauczyciel fach. A. Kurowski	Botanika	1	1	—	2
Nauczyciel W. Tabeau	Język polski	2	1	—	3
	Język niemiecki	2	1	—	3
	Arytmetyka i geometrya	2	1	—	3
	Fizyka	1	—	—	1
	Miernictwo i niwelacja	—	2	—	2
	Rysunki	2	2	2	4
	Razem	12	10	4	22

B) W okresie zimowym (od 1. października do 31. marca) udzielano następujących przedmiotów:

Nauczyciel	Przedmiot nauki	Tygodniowo			Razem	Ogółem
		I.	II.	III.		
Katecheta ks. J. Kaliciński	Religia	1	1	1	3	3
Kierownik W. Maciaszek	Warzywnictwo	—	2	2	4	
	Sadownictwo	2	2	3	7	
	Kwieciarstwo szklarniowe	—	—	3	3	
	Uprawa wikliny	—	1	—	1	
	Uprawa chmielu	—	1	—	1	
	Pszczelnictwo	—	1	—	1	17

Nauczyciel	Przedmiot nauki	Tygodniczo			Razem	Ogółem
		I.	II.	III.		
Nauczyciel fachowy A. Kurowski	Botanika	2	2	—	4	
	Zoologia	1	—	—	1	
	Zasady ogrodnictwa	2	—	—	2	
	Kwieciarstwo gruntowe	2	2	—	4	
	Krzewoznawstwo	—	2	—	2	
	Teorya zakładania parków	—	—	2	2	15
Nauczyciel W. Tabeau	Język polski	2	2	1	5	
	Język niemiecki	2	2	1	5	
	Arytmetyka i geometrya	4	3	1	8	
	Geografia i historia	2	2	—	4	
	Fizyka	1	—	—	1	
	Chemia	—	2	1	3	
	Rysunki	2	2	2	4	
	Kaligrafia	2	1	—	3	33
	Razem	25	28	17	—	68

4. Środki naukowe szkoły.

Głównym środkiem naukowym jest ogród szkolny o przestrzeni 3 morgów, nadto ogródek obejmujący $\frac{1}{3}$ morga, które szkoła dzierżawi od gminy miasta Tarnowa, a na którym oprócz inspektów znajdują się szklarnie.

Skromne środki naukowe szkoły zostały w ubiegłym roku powiększone zbiorem nasion roślin warzywnych i kwiatowych. Nasiona do tego celu użyte pochodziły częścią z wychodowanych w ogrodzie szkolnym a częścią z przykupionych. Słoiki z zatyczką szklaną do tego zbioru kosztowały 141 koron 29 groszy. Zbiorek taki corocznie stale powiększany, będzie mógł być dzielnym środkiem demonstracyjnym przy rozpoznawaniu nasion.

Do pasieki przykupiono 3 ule typu „słowińskiego“ od p. Motylewicza w Tarnowie za 40 koron.

Do biblioteki przykupiono 9 dziełek fachowych za 46 K. 60 gr. i 26 dziełek do biblioteki uczniów za kwotę 59 K. 80 gr. Roczniki czasopism fachowych zostały oprawione i te powiększyły także bibliotekę szkolną.

Z czasopism fachowych prenumerowano Ogrodnik polski, Wiener illustrierte Garten-Zeitung, Le Jardin, La Revue horticole i Le buletin horticole.

5. Frekwencya uczniów.

Z początkiem roku szkolnego było zapisanych 27 uczniów, a mianowicie: na I rok 11, na II. r. 7 i na III r. 9.

Pod względem religii było:

religii rzymsko-katolickiej 23 uczniów
" grecko-katolickiej 4 "

Pod względem wieku było:

z ukończonym 15 rokiem życia	5 uczniów
" 16 "	10 "
" 17 "	6 "
" 18 "	2 "
" 19 "	3 "
" 20 "	1 "

Przygotowanie uczniów przed wstąpieniem do szkoły ogrodniczej przedstawia się, jak następuje:

z ukończoną 2 klasą szkoły ludowej 3 uczniów

" 3 "	" "	" 2 "
" 4 "	" "	" 7 "
" 5 "	" "	" 2 "
" 6 "	" "	" 5 "
" 7 "	" "	" 2 "
" I. gimnazjalna "	" "	" 5 "
" II. "	" "	" 1 "

Według pochodzenia było:

z powiatu bocheńskiego 1, borszczowskiego 1, brodzkiego 1, brzozowskiego 1, chrzanowskiego 2, czortkowskiego 1, dąbrowskiego 1, jarosławskiego 1, krakowskiego 2, kołomyjskiego 1, lwowskiego 1, mościskiego 1, nowosądeckiego 1, rohatyńskiego 1, rudzkiego 1, sanockiego 1, samborskiego 1, śniatyńskiego 2, sokalskiego 2, tarnowskiego 1, wadowickiego 1, wielickiego 1, z Królestwa polskiego 1.

Pod względem stanu i zajęcia rodziców było:

synów rolników 8, ogrodników 2, służby folwarcznej 6, służby rządowej 2, rzemieślników 2, przedsiębiorców 1, nauczycieli 4, urzędników 2.

W ciągu roku wydano jednego ucznia, zatem przy końcu roku było 26 uczniów na wszystkich trzech latach.

6. Egzamina.

Z jedenastu uczniów I roku złożyli egzamina roczne:

a) z postępowaniem dobrym: Buldys Władysław, Kapusta Roman, Kleban Dymitr, Świtalski Maryan;

b) z postępowaniem dostatecznym: Metyk Jakób, Pulka Edward, Suchocki Jan.

Dwom pozwolono powtórzyć I. rok, a 2 uwolniono z zakładu.

Z siedmiu uczniów II. roku złożyło egzamin:

a) z postępowaniem dobrym: Józefik Władysław;

b) z postępowaniem dostatecznym: Harbuz Józef, Petryszyn Wasyl, Rumun Henryk, Stanyk Wojciech, Wojciechowski Zacheusz.

Jednego uwolniono z zakładu.

Z ośmiu uczniów III. roku złożyło egzamina roczne:

a) z postępowaniem dobrym: Kosprzyk Stefan, Madeja Franciszek, Michułka Tomasz, Świszczowski Stanisław, Wodwód Stefan;

b) z postępem dostatecznym: Kolasa Józef, Mrozowski Zdzisław, Niedzielski Andrzej.

Do egzaminu końcowego przystąpiło 8 uczniów, a z tych złożyli:

a) z postępem dobrym: Kosprzyk Stefan, Michułka Tomasz, Świszczowski Stanisław, Wodwód Stefan;

b) z postępem dostatecznym: Kolasa Józef, Madeja Franciszek, Mrozowski Zdzisław, Niedzielski Andrzej.

Uczniowie, którzy w ubiegłym roku szkolnym cały trzechletni kurs nauki ogrodnictwa ukończyli, udali się:

Kolasa Józef na posadę ogrodnika w Błoni, Wodwód Stefan w Kobyłcu, Niedzielski Andrzej w Demblinie, Mrozowski Zdzisław, Kosprzyk Stefan i Świszczowski Stanisław na dalszą praktykę do ogrodów handlowych w Dreźnie. Madeja Franciszek i Michułka Tomasz pozostali w zakładzie w charakterze uczni praktykantów.

7. Wiadomości o byłych uczniach.

Uczniowie, którzy dawniej ukończyli naukę w tejże szkole, pozostają:

Ligęza Kazimierz		na posadzie ogrodnika	w Jaśle,
Kozacki Michał	" "	" "	w Krynicy,
Gunia Wawrzyniec	" "	" "	w Izdebniku,
Jabłoński Edward	" "	" "	w Królestwie,
Michalski Walenty	" "	" "	w Cieszanowie,
Szczudło Jan	" "	" "	w Krakowie,
Jedynak Sebastian	" "	" "	w Krakowie,
Kawalec Jan	" "	" "	w Sierszy,
Fedoruch Tymoftej	" "	" "	w Kołomyi,
Jewniewicz Klemens	" "	" "	w Lublinie,
Moskał Jędrzej	" "	" "	w Łopuchowy,
Victorin Mieczysław	" "	" "	w Basztankowie,
Berlik Henryk	" "	" "	w Tarnowie,
Dobosz Paweł	" "	" "	w Czyżynach,
Filaczyński Józef	" "	" "	w Zassowie,
Ferens Maryan	" "	" "	w Kaliszu,
Białobok Jan	" "	" "	w Czernichowie,
Lichański Władysław,	" "	instruktora	w Limanowej,
Skorupa Tomasz	" "	" "	w Tarnowie,
Walczak Wojciech	" "	" "	w Jaśle,
Zaborowski Jan	" "	pomocnika	w Kaśnej
Mazur Adolf	" "	" "	w Krynicy,
Świszczowski Władysław	" "	" "	w Łańcucie,
Kiwała Władysław	" "	" "	w Rozdole,
Skólski Wiktor	" "	" "	w Dobromilu,
Misiótek Kazimierz	" "	" "	w Peszcie,
Misiótek Franciszek	" "	" "	w Krakowie,
Hass Edward	" "	" "	we Lwowie,
Babiak Michał	" "	" "	w Dreźnie,
Chadelski Roman	" "	" "	pod Wiedniem,
Gołębiowski Karol	" "	" "	w Antoninach,
Rozdolski Maciej	" "	" "	w Rozdole,
Letner Ludwik	" "	" "	w Krz szowicach,
Stryż Józef	ogrodnikiem handlowym	" "	w Berlinie,
Drobner Zygmunt	ogrodnikiem handlowym	" "	we Lwowie,
Drobner Bolesław	" "	" "	we Lwowie,
Biodrowicz Jan	" "	" "	w Sanoku,
Cukałowski Dominik	w c. k. seminarjum nauczycielskiem,	" "	" "

Znylot Franciszek	w c. k. seminarjum nauczycielskiem,
Soroka Józef	" " "
Teliga Tadeusz	" gimnazyum, "
Ordyk Franciszek	" " "
Stepaniak Józef	na praktyce,
Ubik Maciej	" " "
Krzepela Antoni	" " w Pradze,
Kordyk Stanisław	" " w Boguchwale,
Gacek Ignacy	" " w Krakowie,
Obuszko Józef	" " w Krakowie,
Zajączkowski Antoni	w Tarnopolu,
Wejnarski Józef	przy wojsku,
Stypejko Teodor	" "
Chodur Jan	" "
Urbanczyk Antoni	w Ameryce,
Schwejtchler Piotr	" "
Chwostowicz Władysław	" "
Drałuk Michał	" "

O innych Dyrekcyja bliższych wiadomości nie posiada.

8. Sprawy internatu.

Pod względem administracyi i nadzoru uczniów w zakładzie nie zaszła żadna zmiana.

Uczniowie pomieszczeni są w internacie w dwóch salach, gdzie bezpośredni nadzór nad nimi wykonuje kierownik przy pomocy instruktora.

W okresie letnim uczniowie wstają o godzinie 4^{1/3}, a w zimowem o 5^{1/2}. Po umyciu się i ubraniu odmawiają wspólną modlitwę, poczem wychodzą do zajęć praktycznych lub przygotowują się na lekcye stosownie do podziału czasu.

Każdy z uczni obowiązany jest pościelić swe łóżko, a dyżurny, zamióttszy salę sypialną, zamyka drzwi, które zostają cały dzień zamknięte aż do godziny 8^{3/4} wieczór.

O godzinie 7^{1/2} spożywają śniadanie, o 12 obiad, o 4 podwieczorek, a o 7^{1/4} kolację.

Utrzymanie uczniów odbywa się we własnym zarządzie pod osobistym nadzorem kierownika. Wikt ubranie i pościel otrzymują uczniowie takie same jak dawniej. Koszta wiktu uczniów, ubranie, pościel i pranie, tudzież utrzymanie odpowiedniej służby kuchennej wyniosły 7.556 K. 16 gr.

Uczniowie otrzymują wikt następujący:

Dnie	Śniadanie	O b i a d			Wieczera
Poniedziałek	15 dg. chleba i 1 ^{1/2} l. mleka	Rosół z ryżem	Mięso z sosem	Kasza jaglana z omastą	Ziemniaki z omastą i kwaśne mleko
Wtorek	"	Rosół z ziemniakami	Mięso z kapustą	Groch z omastą	Kasza jęczmienna i słodkie mleko
Środa	"	Rosół z fasolą	Mięso z ćwikłą	Kluski krajane z omastą	Ziemniaki z omastą i kwaśne mleko
Czwartek	"	Rosół z perłówką	Mięso z kapustą	Ziemniaki z omastą	Kasza jaglana z omastą i słodkie mleko
Piątek	"	Zupa ziemniaczana	—	Fasola biała z masłem	Ziemniaki z omastą i kwaśne mleko
Sobota	"	Zupa grochowa	—	Kluski krajane z masłem	Ryż z mlekiem
Niedziela	"	Rosół z grysik.	Mięso z ćwikłą	Pieczeń z ziemniak.	Kasza perl. z omastą i słodkie mleko

Do mięsa otrzymują uczniowie i inne jarzyny, jak kalarepa, marchew, brukiew, kapusta włoska, ogórki kiszone i sałata, według pory roku.

W zimie otrzymują uczniowie zamiast kwaśnego mleka do ziemniaków i co drugi dzień na śniadanie żur żytni ze stosowną omastą.

Stan zdrowotny uczniów był zupełnie zadawalniający, gdyż uczniowie nie zapadali na poważniejsze słabości.

Porady lekarskiej udzielał w potrzebie dr. Józef Walczyński zupełnie bezinteresownie, dlatego Dyrekcyja poczytuje sobie za obowiązek złożyć na tem miejscu serdeczne podziękowanie.

9. Budynki szkolne.

Oprócz budynku głównego i budynku gospodarskiego postawiono wychodki o 4 siedzeniach i pisoir dla uczniów.

Drewutnie i stare wychodki przerobiono na mieszkanie dla stróża zakładowego.

Szklarnie szkolne, znajdujące się w jak najgorszym stanie i grożące poważnym niebezpieczeństwem zawalenia się, stoją jak dawniej, chociaż Dyrekcyja od kilku lat o postawienie nowych co roku prosi.

Ogrodzenie około zakładu pozostawia także bardzo wiele do życzenia, a parkan od strony wschodniej został przez burzę wywrócony; tylko przez ciągle poprawki utrzymuje się w jakiejś całości, ale może się stać powodem poważnego nieszczęścia, bo znajduje się od strony ulicy dość uczęszczanej.

Budynek dla stróża przy ogrodzie szkolnym jest w bardzo złym stanie, a do tego przez odcięcie kilkunastu metrów ogrodu od strony wschodniej i południowej zostanie od ogrodu odłączony.

Wybudowanie domku przy ogrodzie dla instruktora i stróża jest konieczne, zwłaszcza teraz, gdy ogród szkolny został znacznie rozszerzony, zatem i większego dozoru będzie wymagał.

Najkorzystniej byłoby, żeby budynki zakładowe stały wszystkie we właściwym miejscu, t. j. na parceli obecnie od gminy miasta Tarnowa uzyskanej. Ułatwiłoby to ściślejszy nadzór, ulżyłoby pracy nauczycielom i skupiłoby siły w jednym punkcie dzisiaj tak rozpruszone, a nadewszystko oszczędziłoby znaczną ilość czasu, jaki uczniowie i przełożeni tracą, zmuszeni kilkakrotnie dziennie chodzić na ogród i z ogrodu do zakładu. Ogród wymaga także starannej opieki, która tylko wówczas może być zapewnioną, jeżeli budynki zakładowe i ogrody będą razem.

Gmina miasta Tarnowa bardzo chętnie odstąpi jeszcze potrzebną przestrzeń pod ogród w zamian za wzięty pod budynki, aby potrzebnej przestrzeni pod kultury nie uszczuplać.

Wobec powiększonej parceli gruntowej o 7 morgów potrzeba będzie wykopać głęboką studnię, postawić wiatrak do pompowania wody i zbiornik, z któregooby można było rozprowadzić wodę rurami po ogrodzie. Przy trzy-morgowym terenie noszenie wody w konewkach przedstawiało wielkie trudności a obecnie przy 10-cio morgowym byłoby to wprost niemożliwym. Obrabianie 10-cio morgowego terenu będzie wymagało sprzężaju, dlatego trzeba będzie kupić parę koni i odpowiednie narzędzia gospodarskie.

10. Ogród szkolny.

Przy końcu roku sprawozdawczego polecił Wydział krajowy Dyrekcyi szkoły, ażeby odstąpiony przez gminę m. Tarnowa grunt objęta w posiadanie i przeprowadziła tego lata te czynności, które poprzedzać mają założenie potrzebnych plantacji.

Wykonano tedy drenowanie przybranej parceli według projektu p. Wiśniewskiego, kierownika kraj. biura melioracyjnego w Tarnowie, kosztem 2.589 K. 64 gr., wytyczono główne drogi i miano przystąpić do regulowania ziemi, lecz w tym czasie jest ogromny brak robotnika tak, że z tą czynnością poczekać trzeba będzie do końca lata. Przytem wymagania robotników są tak wygórowane, że za preliminowaną kwotę ledwie połowę będzie można tej czynności wykonać.

Otoczenie siatką drucianą będzie mogło także dopiero później nastąpić, bo oferenci żądają dwa razy tyle, niż preliminowano, tłumacząc się tem, że materiały znacznie podrożały. Jeżeli nie uda się Dyrekcyi za preliminowaną kwotę, tj. po 3 K. za 1 m. bieżący, siatką otoczenia wykonać, to spróbuje wykonać to innym sposobem, lub tylko csiatkować tyle, ile za tę kwotę wykonać będzie można i tę część, która będzie najpilniej pod uprawę drzewek potrzebną.

Nawóz potrzebny do dostatecznego znawożenia ziemi zamówiła Dyrekcyja u zarządu drogowego m. Tarnowa ze wszystkich ulic i placów miejskich, gdyby tego nie wystarczyło, zamierza zakupić z koszar wojskowych. Po należytem przygotowaniu gruntu przystąpi się natychmiast do wykonania planu obsadzenia plantacyi przez Wydział krajowy zatwierdzonego.

Stary ogród szkolny został z dwóch stron, mianowicie od południowej i wschodniej po 12 m. obcięty. Stało się to za zgodą Wydziału kraj. przy umowie z gminą m. Tarnowa w sprawie rozszerzenia ogrodu. Przez obcięcie 12 m. zwłaszcza od strony wschodniej traci ogród swą obecną symetrię i wiele drzew, które już na dobre rozdziły, a przytem ładny kawał już dobrze uprawionej ziemi. Od strony południowej traci szkoła budynek dla stróża, sadzawkę z dnem i bokami cementowanymi oraz studnię.

Pozostała obcięta część ogrodu otacza się obecnie parkanem na 2.5 m. wysokim, pod którym będzie można teraz posadzić sporą ilość drzew owocowych w formach rozpinanych, które, jako środek demonstracyjny, przy nauce sadownictwa były i są bardzo pożądane.

Na przybranej parceli założy się sad, którego brak dawał się dotkliwie uczuć przy nauce praktycznej sadownictwa, szkółki drzew i krzewów owocowych, mały chmielnik i plantacye wikliny. Dalej posadzi się zbiór krzewów i drzew ozdobnych, używanych przy zakładaniu ogrodów ozdobnych i spacerowych.

Pewną przestrzeń gruntu przeznaczy się także pod hodowlę nasion najważniejszych roślin warzywnych, aby wychowankowie mogli się łatwiej obznajomić z tą tak ważną, a u nas całkiem zaniedbaną gałęzią gospodarstwa ogrodowego.

Szkoła, uzyskawszy potrzebną przestrzeń pod założenie niezbędnych kultur, będzie mogła o wiele łatwiej i skuteczniej spełniać swe zadanie.

Dotychczas nauka odbywała się więcej teoretycznie, bo teren do ćwiczeń był za mały, a w niektórych działach nawet bardzo ograniczony. Uczeń o wiele łatwiej spamięta i przyswoi sobie tę lub ową czynność, jeżeli wykonywa ją sam i to kilkakrotnie, czego dotychczas przeprowadzić nie było można.

Wynik produkcji był następujący:

Sprzedano drzewek owocowych	za	786 kor. — gr.
„ zrazów drzew owocowych	„	170 „ 30 „
„ owoców	„	59 „ 26 „
„ jarzyn	„	484 „ — „
„ kwiatów i roślin kwiatow.	„	240 „ 98 „
„ drzew i krzewów ozdobnych	„	326 „ — „
Razem	.	2.066 kor. 54 gr.

11. Kronika szkoły.

Egzamin z okresu letniego odbył się dnia 25. października pod przewodnictwem Rady Wydziału krajowego Dr. I. Szyszyłowicza.

Egzaminy roczne odbyły się w dniach 29, 30. i 31. marca, egzamin końcowy dnia 4. kwietnia, a egzamin praktyczny w dniu 5. kwietnia.

Przewodniczył Radca Wydziału krajowego Dr. I. Szyszyłowicz. Obecni byli delegat konsystorza biskupiego, ks. prałat Jan Jaworski, prezes Rady powiatowej, Dr. Wł. Krzeczunowicz, delegat gminy m. Tarnowa, Dr. Jan Leniek i opiekun szkoły, JW. Pan Józef Męciński, poseł na Sejm krajowy.

Odpowiedzi uczniów były przeważnie dobre.

W ciągu roku raczyli zakład zwiedzić JWP. Dr. Tadeusz Pilat, szef dep. rolniczego, JWP. Władysław Struszkiewicz, c. k. Radca Dworu, JW. Panowie Dr. Władysław Dulęba i Hugo Królikowski, postowie do Rady państwa, oraz p. W. Lauche, konsultent w sprawach ogrodniczych przy c. k. Ministerium rolnictwa.

W ubiegłym roku szkolnym brała szkoła udział w wystawie przemysłowo-rolniczej w Tarnowie. Prócz pięknej kolekcji jarzyn wystawiła szkoła owoce i drzewka owocowe pienne i karłowe, owoce i jarzyny suszone, wina owocowe i nasiona roślin warzywnych. Podczas trwania wystawy demonstrowali uczniowie szkoły sposób suszenia owoców i jarzyn, a także miażdżenie owoców i wyciskanie soku owocowego. Chociaż szkoła nie konkurowała o nagrodę, Komitet sędziów wystawy przyznał szkole najwyższą nagrodę w formie dyplomu honorowego, a kierownika szkoły p. W. Maciaszka odznaczył także dyplomem honorowym za rozpowszechnienie sadownictwa i wieloletnią skuteczną pracę na tem polu.

12. Wycieczki naukowe.

Oprócz kilkakrotnych wycieczek naukowych do rozległych ogrodów w Gu mniskach, zwiedzali uczniowie III. roku pod przewodnictwem p. A. Kurowskiego nauczyciela fachowego, ogrody krakowskie, jak c. k. ogród botaniczny, ogród i plantacje miejskie, zakład Józefitów, ogród handlowy L. Freege i szkółki tejże firmy w Rakowicach pod Krakowem, park Dr. Jordana, Wawel, kościoły i inne osobliwości godne widzenia. Właścicielom i kierownikom powyżej wspomnianych zakładów ogrodniczych składa Dyrekcya na tem miejscu wyrazy szczerego podziękowania tak za łaskawe zezwolenie zwiedzenia tychże zakładów, jako też za udzielanie cennych wskazówek uczniom dotyczących się sposobów rozmnażania i hodowli niektórych roślin.

Z Dyrekeyi krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

Tarnów, dnia 31. lipca 1906.

W. Maciaszek, w. r.
kierownik szkoły.